

A KÚRIA

mint felülvizsgálati bíróság

r é s z í t é l e t e

Az ügy száma: Gfv.VI.30.463/2020/23.

A tanács tagjai: Dr. Farkas Attila a tanács elnöke

Dr. Gáspár Mónika előadó bíró

Dr. Vezekényi Ursula bíró

Az I. rendű felperes: felperes1

A II. rendű felperes: felperes2

Az I. és a II. rendű felperesek képviselője: dr. Ravasz László ügyvéd cím1

Az alperes: alperes1

Az alperes képviselője: Szabó Ügyvédi Iroda cím2

A per tárgya: szerződés érvénytelensége

A felülvizsgálati kérelmet benyújtó fél: I. és II. rendű felperesek

A másodfokú bíróság neve és a felülvizsgálni kért jogerős határozat száma:

Debreceni Törvényszék 2.Pf.20.999/2020/5. számú részítélet

Az elsőfokú bíróság neve és a határozatának száma:

Hajdúszoboszlói Járásbíróság 4.P.20.276/2019/51. számú ítélet

Rendelkező rész

A Kúria a jogerős részítéletet hatályában fenntartja.

Kötelezi az I. rendű és a II. rendű felperest, hogy 15 napon belül egyetemlegesen fizessenek meg az alperesnek 127.000 (százhuszonhétezer) forint felülvizsgálati eljárási költséget, valamint az államnak – felhívásra – 845.700 (nyolcszáznegyvenötezer-hétszáz) forint le nem rótt felülvizsgálati eljárási illetéket.

A részítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

I n d o k o l á s

A felülvizsgálat alapjául szolgáló tényállás

[1] Az I. rendű felperes 2008. május 21-én jelzáloggal biztosított deviza (svájci frank) alapú kölcsönszerződést kötött az alperessel, amelyben az alperes a szerződéskötés napján általa jegyzett deviza vételi árfolyamon 70.811,98 CHF, azaz 10.500.000 Ft kölcsön nyújtását vállalta 300 hónap futamidőre. Tartalmazta a szerződés – többek között – a kölcsönösszeg után felszámított változó mértékű kamat induló mértékét (4,99%), a kezelési költség mértékét (évi 0,600%), az évi 1,00% törlesztési konverziós díjat, a havi törlesztőrészek összegét (63.120 Ft).

[2] Az I. rendű felperes 2008. december 19-én forint alapú személyi kölcsönszerződést kötött az alperessel. E kölcsönszerződés alapján az alperes 500.000 Ft kölcsönt nyújtott 84 hónap futamidőre az I. r. felperes részére. Az I. rendű felperes a kölcsönösszeg után változó mértékű évi induló 21,19% ügyleti kamatból és kezelési költségből álló hiteldíjat tartozott megfizetni. A szerződés a havi törlesztőrészek összegét 12.714 Ft-ban rögzítette.

[3] Az I. rendű felperes és az alperes között 2009. december 4-én újabb, közjegyzői okiratba foglalt deviza (svájci frank) alapú kölcsönszerződés jött létre az I. rendű felperesnek a korábbi kölcsönszerződésekből eredő tartozásai megfizetésére, amelyet jelzálogjog és a II. r. felperes készfizető kezessége is biztosított. A kölcsönszerződés alapján az alperes a szerződéskötés napján általa jegyzett deviza vételi árfolyamon 81.568,30 CHF, azaz 14.384.569 Ft kölcsön nyújtását vállalta 401 hónap futamidőre. A kölcsönösszeg után az első kamatperiódus során az I. r. felperes változó mértékű évi induló 6,69% ügyleti kamatból, évi 1,200% kezelési költségből, és évi 1,00% törlesztési konverziós díjból álló hiteldíjat tartozott

megfizetni. A szerződés a havi törlesztőrészletek összegét 108.377 Ft-ban jelölte meg. Rögzítette továbbá, hogy az első kamatperiódust követően az I. r. felperes által fizetendő díjak és költségek a szerződés aláírásakor érvényes Lakossági Kondíciós Lista adott termékre vonatkozó, első kamatperiódust követő kondíciói alapján kerülnek meghatározásra.

[4] A szerződés IV.6. pontja az I. rendű felperes nyilatkozataként tartalmazta, hogy a kölcsönszerződéssel kapcsolatos tájékoztatást a szükséges és elégséges mértékben a banktól megkapta, tisztában van az ügylet esetleges kockázataival, így különösen azzal, hogy az adott deviza magyar forinttal szembeni árfolyamának alakulása a kölcsön forintban történő visszafizetésének terheit egyaránt növelheti és csökkentheti. A VI. pontban kijelentette azt is, hogy a bank hatályos Lakossági Kondíciós Listáját, a Lakossági Üzletszabályzatát és Általános Üzleti Feltételeit átvette, azokat áttanulmányozta, az azokban foglaltakat magára nézve kötelezőnek elismeri.

[5] 2011. február 11-én az I. rendű felperes forintalapú újrakezdési hitelfedezet nélküli kölcsönszerződést kötött az alperessel, abból a célból, hogy az alperessel szemben fennálló tartozásait kiegyenlítsse. Kérte egyúttal az I. rendű felperes, hogy átmeneti fizetési nehézségeire tekintettel az alperes a standard újrakezdési hitelre vonatkozóan megállapított törlesztőrészletet ideiglenesen csökkentse. A felek a kölcsönszerződésben így állapodtak meg abban, hogy az I. rendű felperest forint pénznemben terhelő törlesztőrészleteket az alperes ideiglenesen, az első kamatperiódus időtartamára csökkenti. A szerződés tartalmazta a kölcsön összegét (463.095 Ft), a futamidőt (36 hónap), a folyósítás időpontját (2011. február 11.), a kölcsön lejáratát (2014. február 11.), a törlesztőrészletek számát (36), a havi törlesztőrészlet és a kezelési költség együttes összegét (18.893 Ft), a II/1. pont a kölcsön standard kondícióit, a II/2. pont a 2012. február 11-ével bezárólag csökkentett törlesztőrészletet (16.091 Ft), azzal, hogy ezt követően a bank a következő kamatperiódusra a törlesztés feltételeit az aktuálisan fennálló tőketartozás és a hatályos Lakossági Kondíciós Lista kondíciói alapján állapítja meg, ennek során az aktuális tőketartozásból – a még hátralévő futamidőre – az annuitás módszerével újraszámolja az adós által fizetendő havi törlesztőrészletet. Az első kamatperiódust követően a havi törlesztő részlet várható – tájékoztató jelleggel meghatározott – összege 20.515 Ft.

[6] A szerződő felek 2012. augusztus 28-án a közöttük korábban létrejött kölcsönszerződést közjegyzői okiratba foglaltan módosították. Rögzítették, hogy a szerződésmódosítás a 2009. december 4-én kötött, szabad felhasználású jelzáloghitel devizakölcsönszerződésre vonatkozik, amely alapján a következők szerint alakul az I. rendű felperes fennálló tartozása a szerződéskötés napján: nem esedékes tartozás összege 80.760,33 CHF, lejárt esedékes tartozás összege 2.027.179 Ft; a tartozásnak a 2011. évi LXXV. törvény 10/A. §-a alapján forintra átváltott összege 9.970.000 Ft, amely magában foglalja a törvény szerint a tartozás 25%-ának elengedését, a tartozás ezen csökkentett részére számított további 41%-os mértékű, a bank által engedélyezett elengedést, továbbá a lehetséges árfolyammozgásra tekintettel a jelen pont szerint csökkentett tartozás 7%-nak megfelelő mértékben a bank által forintban felszámított összeget. A szerződés alapján az I. rendű felperes vállalta 9.970.000 Ft-nak 369 hónap futamidő alatt, 2012. szeptember 17-től 2043. május 17-ig, havi 105.241 Ft törlesztőrészlettel történő visszafizetését. A szerződő felek megállapodtak egyúttal az adóst havonta terhelő törlesztőrészletek ideiglenes csökkentésében: a havi törlesztő részlet (tőke és kamat) együttes összegét 2012. augusztus 17-től 2014. február 17-ig terjedő időszakra (fizetési könnyítés időszaka) a II/A. pontban meghatározott összeg helyett 52.462 Ft-ban határozták meg, azzal, hogy a 2014. február 17-e után fizetendő

törlesztőrészlet összege meg fogja haladni a fizetési könnyítés időszakában fizetendő törlesztő részlet összegét, és meghaladhatja a szerződés II/A. pontjában megjelölt kondíció alapján kalkulálható törlesztőrészletek összegét. Tájékoztató jelleggel rögzítették, hogy a fizetési könnyítés időszakát követően az adós által havonta fizetendő törlesztés várható összege 116.218 Ft.

[7] Az I. r. felperes a 2008. május 21-i kölcsönszerződés aláírásának napján „Tájékoztató a R. Bank deviza alapú lakossági hiteleinek árfolyam- és egyéb kockázatairól” megnevezésű kockázatfeltáró nyilatkozatot írt alá. Az irat tartalmazta, hogy az akkori kamatviszonyok között a svájci frank, illetve euró devizanemben fennálló tartozás után fizetendő hiteldíj (kamat és kezelési költség) mértéke lényegesen alacsonyabb a forintban felvett kölcsönök után fizetendő hiteldíjnál. Így egy fenti devizában fennálló kölcsön után jelentősen kevesebb kamatot kell kifizetni, mint egy hasonló forintban fennálló tartozás után. A devizában meghatározott törlesztés forintban kifejezett összegét az aktuális forint/deviza átváltási árfolyam mértéke határozza meg. Az árfolyam a devizapiaci körülmények változása miatt szinte állandóan változik: hol kisebb, hol nagyobb mértékben; egy deviza egységért hol több, hol kevesebb forintot kell fizetni. Ezért az adósnak a bankkal szemben devizában fennálló tartozása, illetve a devizában meghatározott törlesztése forintra átszámolt összege az árfolyamváltozással együtt módosul. Ez az árfolyamváltozás az adós számára kockázatot jelent (ezeket az ingadozásokat nem lehet előre kiszámítani), ezt a kockázatot nevezik árfolyamkockázatnak. Deviza alapú kölcsön felvétele esetén az árfolyamkockázatot az adós viseli. Az adós által deviza alapon, de forintban igényelt kölcsönt a bank az aktuális árfolyamon számítja át devizára. Deviza alapú kölcsön esetén az adós devizában fog tartozni a bank felé. A folyósításra kerülő deviza összegét jelzálogkölcsön esetén a szerződéskötéskor, személyi kölcsön esetén pedig a folyósításkor érvényes deviza átváltási árfolyamon határozza meg a bank. Így a folyósításra kerülő devizaösszeg annál kevesebb lesz, minél több forintot ér egy devizaegység a szerződéskötéskor, illetve a folyósításkor (a forint gyenge az adott devizához képest). Visszafizetéskor éppen fordítva: a devizában meghatározott törlesztőrészletet akkor tudja a legolcsóbban átváltani forintról a kölcsön devizanemére, ha egy devizaegységért minél kevesebb forintot kell kiadni (a forint erős az adott devizához képest). Devizakölcsön igénylésekor ajánlatos figyelembe venni azt is, hogy a forint és a kölcsön devizaneme közötti kamatkülönbség csak a kamatperiódus ideje alatt fix. A futamidő alatt mind a forint-, mind a devizakamatok változhatnak, és előfordulhat, hogy a jelenlegi forint-deviza kamatszint közötti különbség mérséklődik. A devizakamatok emelkedése és a forintkamatok csökkenése vagy változatlanlansága esetén a deviza alapú kölcsön veszíthet vonzerejéből a forint alapú kölcsönrel szemben.

[8] A tájékoztató mindezen túl egy példán keresztül be is mutatta az árfolyamkockázatot, és táblázatot is tartalmazott. A táblázatban az alperes tájékoztatást adott arról, hogy az abban szereplő forint és deviza (euró és svájci frank) kamatszint mellett milyen árfolyamváltozás esetén éri el egy devizakölcsön törlesztőrészlete az akkori forintkamatokkal számított forintkölcsön törlesztőrészletének összegét. A tájékoztató kiemelte, hogy addig élvezheti az adós a forint és deviza kamatszint különbségét, ameddig a törlesztőrészlet meghatározásakor érvényes árfolyam nem éri el a táblázatban szereplő mértéket. A táblázatban szereplő számítás feltételezi, hogy az érintett deviza és a forint kamatszintje a futamidő alatt nem változik. A deviza és a forintkamatok futamidő alatti változása a táblázat árfolyamértékeit – az adós számára kedvezőtlen irányba is – módosíthatja. Mindezen túl a tájékoztató tartalmazott egy, az euró és a svájci frank napi MNB deviza árfolyamának változására vonatkozó grafikont a 2007. március 1. és 2008. március 31. közötti időszakra.

[9] Az I. r. felperes a kockázatteltáró nyilatkozat aláírásával nyilatkozott végül, hogy tudomásul veszi, a devizában nyilvántartott kölcsöntartozás esetében a devizaárfolyam ingadozása következtében a visszafizetendő összeg nagysága, illetve az esedékesség napján megfizetendő havi törlesztőrészlet forint ellenértéke jelentős mértékben eltérhet.

[10] Az I. r. felperes a 2009. december 4-i kölcsönszerződés aláírását megelőzően, 2009. szeptember 24-én „R. Bank deviza alapú lakossági hiteleinek árfolyam- és egyéb kockázatairól” megnevezésű kockázatteltáró nyilatkozat írt alá, amely a 2008. május 21-i tájékoztató első két oldalával megegyező tájékoztatáson felül táblázatban azt is feltüntette, hogy 20%-os forintgyengülés esetén, illetve 1% pontos kamatemelés és 20%-os forintgyengülés esetén a havi törlesztőrészlet mennyivel növekszik. A tájékoztató ezen túlmenően tartalmazta, hogy amennyiben az adós rendszeres jövedelmét forintban szerzi, akkor a deviza alapú hitel felvételével árfolyamkockázatot jelentkezik. A kockázat abból adódik, hogy a bankkal szemben fennálló tartozás devizában áll fenn (még a forintban fixált törlesztés esetén is), a törlesztés viszont általában a forintban képződött jövedelemből történik. Abban az esetben, ha a forint/deviza árfolyam a havi esedékességkor eltér a folyósításkor érvényes árfolyamhoz képest, a forintban kifejezett havi törlesztőrészlet növekszik, vagy csökken. (A forintban fixált törlesztés esetén a növekedés vagy csökkenés a fennálló tőketartozás terhére, vagy javára kerül elszámolásra, és az adós ténylegesen forintban fizetendő törlesztése változatlan marad. Az árfolyamváltozás hatása ebben az esetben csak a féléves kamatfordulókör jelentkezik a törlesztő részletekben.) Amennyiben a havi esedékességkor a kölcsön devizanemének egy egységéért kevesebb forintot kell adni, mint a folyósításkor (vagyis a forint erősödött a devizához képest), akkor a forintban meghatározott havi törlesztés kevesebb. Abban az esetben viszont, ha a havi esedékességkor a kölcsön devizanemének egy egységéért több forintot kell fizetni, mint a folyósításkor (vagyis a forint gyengül a devizához képest), akkor a forintban meghatározott havi törlesztés magasabb. A tájékoztató utalt végül a futamidőnövekedés kockázatára, valamint a törlesztőrészlet csökkenésére vonatkozó kockázatra és annak előnyére, hátrányára.

[11] Az I. rendű felperes nem teljesítette a kölcsönszerződés alapján vállalt fizetési kötelezettségét, ezért az alperes a kölcsönszerződést az Általános Szerződési Feltételek 20.2. pontja alapján 2013. szeptember 9-én közjegyzői okiratba foglalt nyilatkozatával felmondta. Felmondásában az adós egyösszegben esedékessé vált tartozását 10.551.792 Ft tőke és járulékaiban jelölte meg.

[12] Az alperes kezdeményezésére, a közjegyzői okiratok záradékolásával mindkét felperessel szemben végrehajtási eljárás indult 10.551.792 Ft és járulékai behajtása érdekében.

A felperes keresete és az alperes ellenkérelme

[13] A felperések módosított keresetükben az alperessel 2008. május 21-én és 2009. december 4-én kötött kölcsönszerződések érvénytelenségének megállapítását és annak jogkövetkezményeként a szerződések érvényessé nyilvánítását kérték, azzal, hogy a felperéseket nem terheli árfolyamkockázat, kölcsöntőke-tartozásukat és a törlesztőrészleteket

a megjelölt szerződési rendelkezésekben (I/1., II/A. és B. pont) a felvételtől CHF/HUF árfolyamon kell megállapítani a többi szerződési rendelkezés változatlan hatálya mellett. Kérték egyúttal annak megállapítását, hogy az alperessel 2012. augusztus 17-én kötött kölcsönszerződés módosítása érvénytelen. Kérték, hogy a bíróság állapítsa meg a keresettel bejelentett elállásuk jogszerűségét a 2019. december 4-i kölcsönszerződés vonatkozásában, és kötelezze az alperest az eredeti állapot helyreállításaként arra, hogy fennálló kölcsöntartozásukat a 2009. december 4-i kölcsönszerződésben meghatározott 81.568,30 CHF kölcsönösszegnek a 148,28 HUF/CHF árfolyamon számított összege (12.094.947 Ft) és a visszafizetett (10.000.000 Ft) forintösszeg különbözetében állapítsa meg. Kérték így fennálló kölcsöntartozásuk megállapítását 2.094.947 Ft összegben, amelynek megfizetésére 100 havi részletfizetés engedélyezését kérték. Kérték továbbá annak megállapítását, hogy az alperesnek a 2009. december 4-i kölcsönszerződés vonatkozásában tett felmondása érvénytelen.

[14] Az alperes ellenkérelme a kereset elutasítására irányult.

Az első- és a másodfokú határozat

[15] Az elsőfokú bíróság utóbb kijavított ítéletével a keresetet elutasította, egyben rendelkezett a megjelölt végrehajtási eljárások felfüggesztésének megszüntetéséről.

[16] A határozat indokolása szerint a bíróság a felpereseknek a 2008. május 21-i szerződés érvénytelenségének megállapítására irányuló keresetét a kölcsönszerződésből eredő igény elévülése miatt találta megalapozatlannak. Rögzítette, hogy az adott kölcsönszerződéssel a kölcsönösszeg megfizetésre került, a szerződés a teljesítéssel megszűnt, amellyel kapcsolatban így a semmis szerződés érvénytelenségére az elévülési időn túl csak alperesi oldalon lehet hivatkozni (EBH2010. 2222, BH1998. 601).

[17] A 2009. december 4-i szerződéssel kapcsolatban az árfolyamkockázatról adott tájékoztatás vizsgálatával megállapította a szerződés IV.6. pontja és a külön írásba foglalt kockázatfeltáró nyilatkozat értékelésével, hogy tartalmuk megfelelő: az alperes a felperesek – mint általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes, körültekintő átlagos fogyasztók számára – a szükséges tájékoztatást megadta, amellyel szemben a felperesek nem következthettek arra, hogy az árfolyamkockázat nem valós vagy korlátozott.

[18] A felperesek fellebbezése folytán eljáró másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletének az I. rendű felperes és az alperes közötti 2008. május 21-i, 2009. december 4-i, valamint 2012. augusztus 17-i – az előbbi szerződést módosító –, továbbá a II. rendű felperes tekintetében a kezességet és önálló jelzálogjogot is alapító szerződések érvénytelenségének megállapítása és érvényessé nyilvánítása iránti keresetek tárgyában hozott, keresetet elutasító rendelkezését helybenhagyta, míg a felpereseknek a szerződéstől való elállása, illetve a módosított szerződés alperes általi felmondása érvénytelenségének megállapítása iránti keresetei vonatkozásában az elsőfokú bíróság ítéletét hatályon kívül helyezte és ebben a keretben az elsőfokú bíróságot az érdemi tárgyalási szaktól új eljárásra és új határozat hozatalára utasította. Egyben mellőzte a kijavított ítéletben megjelölt végrehajtási eljárások felfüggesztésének megszüntetését.

[19] A jogerős ítélet indokolása szerint a felperesek fellebbezése abban a részében volt alapos, hogy az elsőfokú bíróság a kereset valamennyi kérelmére kiterjedően nem tett eleget az elbírálási és indokolási kötelezettségnek: döntése a felmondási és az elállási jogok gyakorlását illetően hiányos.

[20] A 2008. május 21-i kölcsönszerződés érvénytelenségének megállapításra irányuló kereset elbírálását tekintve a törvényszék egyetértett az elsőfokú ítélet indokaival. Kiemelte, hogy a vizsgált kölcsönszerződés megszűnt a 2009. december 4-i hitelkiváltással. Amellett, hogy semmisség megállapítása iránti igény nem évülhet el, a semmisségre határidő nélkül lehet hivatkozni, az érvénytelen szerződésből fakadó pénzkövetelés maga elévülhet. A törvényszék rámutatott, hogy az alperes DH-törvényeken alapuló elszámolása ezt a szerződést is érintette, ami nem jelenti, hogy további érvénytelenségi okokra alapított érvénytelenségi elszámolásra ne vonatkozna a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: rPtk.) 324. § (1) bekezdése szerint az ötéves elévülési idő. Az érvénytelenségre alapított megállapítási kereset az rPtk. 239/A. § (1) bekezdése alapján ugyan elbírálnak lehet volna, az érvénytelenségi kereset azonban a Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény (DH2 tv.) 37. § (1) bekezdése szerint egyedül jogkövetkezmény levonásával együtt volt kérhető. Mindezen túlmenően a másodfokú bíróság azt is rögzítette, hogy érdemben sem volt alapos a felperesek hivatkozása a tisztességtelenségen alapuló semmisségre, mivel tájékoztatási kötelezettségét a kölcsönnyújtó teljesítette a szerződésben (VIII.6. pont) és a lakossági hitel árfolyam- és egyéb kockázatairól szóló dokumentummal.

[21] Helytállónak találta a törvényszék az elsőfokú bíróság ítéletét abban a részében is, hogy nem volt megállapítható a tájékoztatás tisztességtelensége a 2009. december 4-i kölcsönszerződéssel kapcsolatban, mivel a felperesek e szerződés vonatkozásában az árfolyamkockázat fogalmát, annak törlesztésre gyakorolt hatását érintő tájékoztatást kaptak az alperestől. A 2009. december 4-i szerződés VIII.6. pontja (közjegyzői okirat IV.6. pontja) kifejezetten tartalmazza, hogy az adós a kölcsönszerződéssel kapcsolatos tájékoztatást a banktól megkapta, az ügylet lényeges kockázataival tisztában van, így különösen azzal, hogy az adott deviza magyar forinttal szembeni árfolyamalakulása a kölcsön forintban történő visszafizetésének terheit egyaránt növelheti és csökkentheti. A kölcsönszerződést megelőző kérelem előterjesztésekor 2009. szeptember 24-én aláírt kockázatfeltáró nyilatkozat részletezi ezen felül, hogy az árfolyamváltozás hogyan hat ki a törlesztőrészletre, azt, hogy a svájci frank esetén ez bármilyen irányban, bármilyen mértékben változhat. A tájékoztatásból megállapítható volt, hogy a felperesek pénzügyi kötelezettségeit jelentősen módosíthatja a változás, kitűnnek továbbá annak esetlegesen jelentős gazdasági következményei is, ahogy azt az Európai Unió Bírósága (a továbbiakban: EUB) C-227/18. számú ítélete is kifejezi. Az árfolyamváltozás mértékéről ugyanakkor nem lehetett és nem is kellett konkrét tájékoztatást nyújtani.

[22] Kiemelte a másodfokú bíróság a fellebbezéssel kapcsolatban, hogy a devizahitelezés kialakulásának okára vonatkozó körülmények vizsgálata meghaladta a per tárgyát, a bíróságok feladata a szerződés érvénytelensége körében a felek közti konkrét jogviszony vizsgálatára vonatkozott. Az I. rendű felperes megállapíthatóan kölcsönszerződést kötött,

amelyet a II. rendű felperes kezességvállalása és jelzálogjog biztosított. Az alperes – bár a szerződéskötéskor hitelbírálatot végzett – a szerződésben nem vállalt olyan kötelezettséget, hogy a deviza alapú kölcsönszerződésnek a forintkölcsönnel szemben a szerződéskötéskor mutakozó előnyét a futamidő alatt végig megtartja, ezáltal a jövőbeni változás kockázatát vállalja. Sőt megállapíthatóan kifejezetten tájékoztatta az adóst a kockázatokról, az I. rendű felperes pedig annak tudomásul vételéről nyilatkozott. Az I. rendű felperes szerződéskötési céljával szemben, miszerint a forintkölcsönél kedvezőbb feltételekkel kívánt pénzhez jutni, az alperes nem tett az ellenszolgáltatás teljesítésének időtartamára ennek megfelelő kötelezettségvállalást.

[23] A Bankszövetség, közgazdasági kérdésben jártas szakértők vagy az alperes törvényes képviselője által a sajtóban általánosságban tett nyilatkozatok nem voltak a peres felek szerződéses jogviszonyában az alperes tájékoztatása tartalmának tekinthetők, és a hitelbírálat sem jelenthetett téves tájékoztatást az alperes részéről abban a keretben, hogy a futamidő tartama alatt a felperes garántáltan képes lesz a fizetésre. Egyébként pedig a felperesek sem hivatkoztak tényszerűen arra, hogy s hitelbírálat során az árfolyamkockázati tájékoztatástól eltérő tájékoztatást kaptak. Megjegyezte a bíróság, hogy a kölcsön több mint 33 éves futamideje (401 hónap) alatt akár a gazdasági, akár személyi körülményekben bekövetkezhetnek nem várt események.

[24] A törvényszék álláspontja szerint az EUB ítélezési gyakorlatából sem következik, hogy a fogyasztóval szerződő fél számára egyediesített kockázatfeltáró nyilatkozatot kell összeállítani. Tévesen hivatkoztak a felperesek a PSZÁF ajánlására is, a kölcsön elbírálásával, a prudens működéssel kapcsolatos kérdések vizsgálata ugyanis nem a jogügylet érvényességét, hanem a pénzintézet felügyelet felé fennálló kötelezettségét érinti.

[25] Rögzítette végül az ítélet, hogy a törvényszék nem találta indokoltnak az ügyben előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését. A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló, a szerződéskötéskor hatályos 1996. évi CXII. törvény (a továbbiakban: rHpt.) 78. § (1) bekezdése szerinti hitelbírálat ugyanis bár megelőzi a szerződés megkötését, az nem része az rHpt. 203. § (4) és (5) bekezdése szerint az ügyfelek védelmét szolgáló tájékoztatási kötelezettségnek a felperesek által állított módon. A jövőbeni bizonytalan körülményeket illetően nem a hitelbírálat, hanem a kockázatfeltáró nyilatkozat rendeltetése, hogy felvilágosítást adjon a fogyasztó számára. A felperesek a nem megfelelő alperesi tájékoztatásra alapozták érvénytelenségi hivatkozásukat, a tájékoztatási kötelezettség keretét érintően pedig a 93/13/EGK irányelv (a továbbiakban: fogyasztói irányelv) értelmezésével az EUB már több ügyben is kifejtette álláspontját (C-26/13., C-186/16., C-51/17., C-227/18.), amelynek megfelelően alakult a magyar bíróságok joggyakorlata, miáltal a jogvita elbírálható volt.

Felülvizsgálati kérelem, ellenkérelem

[26] A felperesek felülvizsgálati kérelmükben a jogerős részítélet hatályon kívül helyezését és az I. rendű felperes és az alperes között 2008. május 21-én, 2009. december 4-én, majd az előbbi módosításaként 2012. augusztus 17-én létrejött szerződések, valamint a II. rendű felperes esetében a kezességet és önálló jelzálogjogot alapító szerződések érvénytelenségének

megállapítását, és érvényessé nyilvánításukkal a keresetnek helyt adó döntés meghozatalát kérték.

[27] Arra hivatkoztak, hogy a jogerős ítélet a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 279. § (1) bekezdésébe, a fogyasztói irányelv 3. cikk (1), (3) bekezdésébe, 4. cikk (2) bekezdésébe, az rPtk. 209. § (1) bekezdésébe, 209/A. § (2) bekezdésébe ütközően jogszabálysértő, miből következően az rPtk. 237. § (2) bekezdésébe ütközően maradt el az ügyben az érvénytelenség jogkövetkezményéről való döntés.

[28] A BH2020.5.151. számon közzétett eseti döntésre, az EUB C-51/17., C-186/16. számú ítéleteire hivatkozással állították, hogy a devizaalapú kölcsönszerződések kockázatairól való tájékoztatás akkor tekinthető tisztességesnek, amennyiben kiterjed az árfolyam- és a kamatkockázatból eredő jelentős törlesztőrészlet-emelkedés lehetőségére, valamint arra is, hogy az olyan mértékű lehet, hogy a fogyasztó számára gazdaságilag nehéz helyzetet jelenthet. A felperesek részére adott tájékoztatás az írásbeli kockázatfeltáró nyilatkozat alapján nem érintette a forint jelentős árfolyamgyengülésének lehetőségét, ezáltal azt sem, hogy az a fogyasztó által fizetendő törlesztőrészlet jelentős megemelésével és a számára gazdaságilag nehezen elviselhető helyzettel járhat, nem tért ki a kamatkockázatra sem. A szerződésekhez kapcsolódóan aláírt tájékoztatóban levő néhány példa alapján állították továbbá, hogy az alperes azt a téves tájékoztatást adta részükre az árfolyamkockázatról, hogy az árfolyam és a törlesztőrészlet egymáshoz viszonyítottan lineárisan változik, annak ellenére, hogy egységnyi árfolyamemelkedés lényegesen nagyobb törlesztőrészlet-emelkedést okoz. 2009. évben az alperes már nyilvánvalóan tudatában volt a gazdasági válság árfolyamra gyakorolt hatásával, mégsem adott tájékoztatást sem arról, sem a törlesztőrészletről, illetve a felperesek gazdasági helyzetére gyakorolt hatásáról. Nem irányadó emiatt a 6/2013. PJE jogegységi határozat megállapítása arra, hogy az alperes nem láthatta előre az árfolyamváltozás irányát és mértékét.

[29] Állították ezért, hogy az alperes téves tájékoztatást adott az árfolyamváltozásnak a törlesztőrészletekre gyakorolt hatásáról, ezért a felperesek nem tudták felmérni, hogy az árfolyamváltozásnak milyen hatása lesz a gazdasági helyzetükre. Mindez a 2/2014. PJE jogegységi határozat és az rPtk. 209/A. § (2) bekezdése alapján a kölcsönszerződés semmisségéhez vezet.

[30] Az ügyben eljáró bíróságok azzal, hogy az előzőeket nem vették figyelembe, a Pp. 279. § (1) bekezdését megsértették, döntésük sérti ezen felül a fogyasztói irányelv megjelölt rendelkezéseit is.

[31] Állították az előzőeken túl, hogy a hitelbírálat tekintetében sem kaptak tájékoztatást, szemben az EUB C-81/19. számú ügyben készült főtanácsnoki vélemény 57. pontjával. Nem adott az alperes tájékoztatást arról sem a felperesnek, hogy a kölcsönszerződés megkötése előtt a hitelbírálatot milyen árfolyamon végezte el, illetve, hogy a pozitív hitelbírálat nem feltétlenül jelenti azt, hogy a felperesek képesek lesznek eleget tenni pénzügyi kötelezettségeiknek a forint leértékelődése esetén. Állították, hogy a pozitív hitelbírálatra, illetve az ezzel kapcsolatos tájékoztatás elmaradására, az árfolyamkockázatnak a törlesztőrészletekre gyakorolt lineáris hatásáról való téves írásbeli tájékoztatásra és az alperes törvényes képviselője, Felcsúti Péter részéről a hosszú távon is stabil forintárfolyamról való

nyilvános kijelentésére figyelemmel [rPtk. 277. § (1) bekezdés b) pont] joggal feltételezték, hogy az árfolyamkockázat nem valós, illetve korlátozott. Megállapítható ezért a támadott kölcsönszerződések semmissége, tekintettel arra is, hogy az érvénytelen részek nélkül a kölcsönszerződések nem teljesíthetők.

[32] Amennyiben a Kúria nem ért egyet érdemi okfejtésükkel, indítványozták előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését és az EUB előtt annak a kérdésnek a feltételét, hogy a fogyasztói irányelv 4. cikk (2) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy az árfolyamkockázatot végeredményben a fogyasztóra hárító devizakölcsön szerződésben foglalt szerződési feltétel világos és érthető jellege azt feltételezi, és a tisztességes és méltányos eljáráshoz tartozik különösen az, hogy amennyiben a fogyasztók eladósodottságának maximális mértékét a nemzeti jog (rHpt. 78. §) alapján elvégzett hitelbírálat során a szerződéskötés napján érvényes átváltási árfolyam alapján állapítják meg a bankok, akkor arról is tájékoztatni kell a fogyasztót, hogy e mérték tiszteletben tartása nem feltétlenül jelenti azt, hogy képes lesz eleget tenni pénzügyi kötelezettségeinek a pénznem leértékelődése esetén. Az így megfogalmazott és az EUB felé feltenni javasolt kérdéssel összefüggésben jelölték meg a vonatkozó hazai jogszabályi rendelkezéseket [rHpt. 78. § (1), (4) bekezdés, 203. § (6)-(7) bekezdés, rPtk. 209. § (1) bekezdés, (4) bekezdés, 522. §, 523. §, 685. § d) és e) pont, 2/2014. PJE jogegységi határozat]. Hangsúlyozták, hogy a főtanácsnoki véleményben foglaltak ellentétesek a Kúriának a hitelbírálat megítélése tekintetében folytatott gyakorlatával. Az EUB ugyanakkor a főtanácsnoki véleményben felvetett kérdések kapcsán még nem foglalt állást, ezért szükséges a Pp. 130. § (1) bekezdésére figyelemmel előzetes döntéshozatali eljárás keretében értelmezni a hitelbírálatról való tájékoztatás vonatkozásában a fogyasztói irányelv 4. cikk (2) bekezdését.

[33] Az alperes felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályban való fenntartására irányult. Egyetértett a jogerős ítélet indokaival.

A Kúria döntése és annak jogi indokai

[34] A Kúria rögzíti, hogy a felülvizsgálati eljárásban érdemben vizsgálható jogszabálysértések mellett, valamint annak figyelembevételével, hogy a fogyasztói irányelvnek az árfolyamkockázat mibenlétét szabályozó szerződéses feltételek átláthatóságával kapcsolatos követelményrendszerét az EUB – a következőkben részletezettek szerint – több ítéletben értelmezte már, nem találta indokoltnak, ezért mellőzte a felülvizsgálati eljárás tárgyalásának felfüggesztését és az EUB előtt előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezését [Pp. 130. § (1) bekezdés]. A felperesek álláspontjától eltérően az árfolyamkockázat fogyasztó általi viselését előíró szerződéses feltétel érthető és világos megfogalmazása szempontjából jelen perben – az adott ügyet a későbbiekben részletezettek szerint egyediesítő tényállási elemek és körülmények miatt, amelyek egyben alapvetően tették eltérővé a perbeli tényállást a C-81/19. számú ügy alapjául vettől – nem volt jelentősége a felperesek által felvetett jogkérdésnek, vagyis az adós eladósodottságára végzett hitelbírálat mikénti elvégzésének.

[35] A Kúria a jogerős ítéletet a Pp. 423. § (1) bekezdése alapján a felülvizsgálati kérelem keretei között vizsgálta, és azt az ott megjelölt okokból nem találta jogszabálysértőnek.

[36] Előrebocsátja a felülvizsgálati eljárás lényegével és korlátaival kapcsolatban, hogy a felülvizsgálati eljárás nem folytatása a jogerős ítélettel befejezett pernek. A felülvizsgálat a jogerős ítélet ellen igénybevehető rendkívüli perorvoslat, amiből következik egyrészt, hogy a felülvizsgálati eljárásban bizonyítás felvételének nincs helye, nem lehet tárgya sem olyan tény-, sem pedig jogkérdés, amely a megelőző eljárásban nem merült fel, amelyre a felek korábban nem hivatkoztak (BH2015. 18., BH2002. 447., BH2002. 283.); következik továbbá az is, hogy – miként a korábban hatályban volt polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvénynek a Pp. 423. § (1) bekezdésével tartalmilag azonos rendelkezéseit az 1/2016. (II. 15.) PK vélemény értelmezte – felülbírálati jogkörét a Kúria az adott ügyben nem irányadó, három kivételtől eltekintve, a felülvizsgálati kérelem korlátján belül, a negyvenöt napos határidőben érkezett perorvoslati kérelemben – a jogszabálysértés és azzal összhangban a megsértett jogszabályhely megjelölésével, valamint a jogorvoslati kérelem indokainak ismertetésével – előadott jogszabálysértések vizsgálatával gyakorolhatja. A jogerős ítélet több rendelkezését támadó, avagy több egymástól elkülönülő jogszabálysértésre hivatkozó felülvizsgálati kérelemnek valamennyi hivatkozás tekintetében rendelkeznie kell a törvényben meghatározott, egymással szoros logikai és perjogi kapcsolatban álló kötelező tartalmi kellékekkel. Ezek a támadott határozat, a jogszabálysértés és azzal összhangban a megsértett jogszabályhely megjelölése, a jogorvoslati kérelem indokainak ismertetése és a Kúria döntésére irányuló határozott kérelem. Több jogszabálysértésre alapított felülvizsgálati kérelemnek valamennyi jogszabálysértés tekintetében teljesítenie kell az előzőekben bemutatott tartalmi elvárást, ellenkező esetben a tartalmilag fogyatékos felülvizsgálati kérelmet – vonatkozó részében – a Kúria nem vizsgálhatja érdemben. A tartalmilag hiányos perorvoslati kérelem nem korrigálható utóbb, sem hiánypótlás elrendelésével, sem a felülvizsgálati kérelmet benyújtó fél kiegészítő nyilatkozatával. A felülvizsgálati kérelemnek a kötelező tartalmi, egyben fogalmi elemekkel a benyújtására nyitva álló negyvenöt napos határidőn belül kell rendelkeznie. A felülvizsgálati kérelmek kötelező tartalmi eleme – egyebek mellett – a megsértett jogszabályhely megjelölése, amelyet –konkrétan, a jogforrás, a paragrafusszám, az esetleges bekezdések és pontok számának megadásával kell meghatározni, követelmény továbbá az is, hogy az így megjelölt jogszabályhely megfeleljen a jogszabálysértés szöveges körülírásának.

[37] A fentiekből következő alapvető elvárás a felülvizsgálati kérelemmel szemben – érdemi elbírálásához és eredményességéhez –, hogy a felülvizsgálati kérelem hivatkozásai a fenti tartalommal megfeleltethetők legyenek a jogerős ítéletnek: a felülvizsgálatot kérő félnek a jogerős ítélet indokaival, érveivel szemben, azok cáfolatára kell az ellenérveit megfogalmaznia.

[38] Az előzőekben kifejtettekre figyelemmel nem voltak érdemben vizsgálhatók a felülvizsgálati eljárásban a felpereseknek a felülvizsgálati kérelem benyújtására szabott határidőn túl előterjesztett előkészítő iratai abban a részükben, amelyben nem a határidőben érkezett felülvizsgálati kérelemben megfelelően előadott jogszabálysértéseket bontották ki, hanem újonnan megjelölt, de elkésett jogi hivatkozásokat jelentettek. A felülvizsgálati kérelem tartalmi hiányossága zárta ki a jogerős ítélet megállapításainak felülvizsgálatát a 2008. május 21-i szerződéssel összefüggésben. A felülvizsgálni kért ítélet indokolásából kitűnően ugyanis a másodfokú bíróság – az elsőfokú ítélet indokolásával egyetértve – elsődlegesen a kereseti igény elévülése miatt tartotta megalapozatlannak a felperesek keresetét ebben a részében, bár kétségekívül ezen túlmenően is tett érdemi megjegyzéseket az adott szerződés árfolyamkockázat viselésére vonatkozó kikötései, illetve a kapcsolódó

kockázatfeltáró nyilatkozat értelmezésével. A felülvizsgálati kérelemhez kötöttség szabálya mellett a Kúria egyedül abban az esetben vizsgálhatta volna érdemben a 2008. május 21-i szerződéshez kapcsolódó árfolyamkockázati tájékoztatás megfelelőségét az ügyben, ha a felperesek megfogalmazták érveiket és kimutatják a jogerős ítélet jogszabálysértő jellegét az elévülésen alapuló indokolásnak megfeleltethető jogszabálysértésre hivatkozással. A felülvizsgálati kérelem azonban arra vonatkozó érvelést és konkrét jogszabálysértésre hivatkozást, hogy a másodfokú bíróság tévesen, az rPtk. elévülésre vonatkozó szabályai helytelen alkalmazásával következtetett volna az adott kereset bíróság előtti érvényesítését kizáró elévülésre, nem tartalmaz, így ez a kérdés a felülvizsgálati eljárásban nem volt vizsgálható, és ebből eredően a 2008. május 21-i szerződésnek az árfolyamkockázat viselésére vonatkozó feltételei érvényességéről sem foglaltatott a Kúria érdemben állást.

[39] A fent kifejtettekből következően a Kúria a 2009. december 4-i kölcsönszerződésre vetítve vizsgálta érdemben a felülvizsgálati kérelmet, amely az rPtk. 209. § (1), 209/A, § (2) bekezdésének sérelmét és azzal összefüggésben a Pp. 279. § (1) bekezdésének megsértését az árfolyamkockázattal összefüggésben adott tájékoztatás megítélése körében állította.

[40] Hangsúlyozza a Kúria, hogy a felülvizsgálati eljárásban – rendkívüli perorvoslati jellege miatt – nincs helye a bizonyítékok ismételt egybevetésének és felülmérlegelésének (BH2013.119., BH2002.29.). A jogerős ítélet akkor tekinthető megalapozatlannak a tényállás megállapítása körében és bírálható felül jogszabálysértés miatt a Pp. 279. § (1) bekezdése alapján, ha a tényállás iratellenes, a bizonyítékok mérlegelésének eredménye okszerűtlen. A bizonyítékok mérlegelése abban az esetben tekinthető okszerűtlennek, ha az adott bizonyítékokból kizárt volt a másodfokú bíróság által elfogadott következtetés. Amennyiben a beszerzett bizonyítékok értékelése eredményeként lehetséges volt, nem volt kizárt adott tényállás megállapítása a logika szabályai szerint, az ítéleti tényállás nem bírálható felül, akkor sem, amennyiben a felülvizsgálati eljárásban eljáró bíróság a bizonyítékok egybevetésével más ténybeli következtetésre jutna. A felülmérlegelés tilalmát áttörni engedő hiba, nyilvánvalóan okszerűtlen következtetés akkor állapítható meg, amennyiben a bizonyítékokból csak egyfajta, a felülbírált ítélettől eltérő következtetésre lehetne jutni (BH2013.119., BH2006.403). Jelen ügyben a felülvizsgálni kért ítéletnek a 2009. december 4-i szerződéssel összefüggésben adott árfolyamkockázati tájékoztató és az árfolyamkockázat viselésére vonatkozó szerződéses feltétel érvényességének megítélése körében nem volt a felülmérlegelés tilalmát áttörni engedő hibája: sem iratellenesség, sem logikai ellentmondás, sem pedig nyilvánvalóan okszerűtlen következtetés.

[41] A 2009. december 4-i kölcsönszerződést illetően az árfolyamkockázat mibenlétét és viselését szabályozó szerződéses feltétel átláthatóságával összefüggésben az ügyben eljáró bíróságok helyesen határozták meg a felek szerződését megelőző kockázatfeltáró nyilatkozat és a megkötött kölcsönszerződés vonatkozó szabályozásának együttes jelentőségét, ebből következő együttes vizsgálatuk szükségességét és a vizsgált kikötés tisztességtelenségének szempontrendszerét egyaránt, és a szükséges bizonyítási eljárás lefolytatásával jogszabálysértés nélkül következtettek a vizsgált kikötés világos és érthető megfogalmazására is. Helytálló jogi álláspontjukkal a Kúria – az alábbiakban kiemelték szerint – maradéktalanul egyetértett.

[42] A kölcsönszerződésben foglalt szerződési feltételekben szereplő, az adós fizetési kötelezettségét szabályozó kikötések átláthatóságának, vagyis annak megítélése során, hogy

az árfolyamkockázat mibenlétéről a fogyasztó megfelelő tartalmú tájékoztatást kapott-e a szerződéskötéskor – a 2/2014. PJE jogegységi határozat, valamint az EUB C-186/16. számú ügyben hozott ítéletének indoklásából is kitűnően – a felek közti szerződés szövegén túl jelentősége van a pénzügyi intézmény részéről egyéb úton nyújtott tájékoztatásnak, magának a kockázatfeltáró nyilatkozatnak is [rPtk. 205. § (3) bekezdés, 209. § (1) és (2) bekezdés].

[43] Az árfolyamkockázat a kirovó és a lerovó pénznem eltéréséből adódó, szükségképpeni és automatikus következmény, a devizaalapú kölcsönszerződések jellegéből következik [6/2013. PJE jogegységi határozat III/2. a) pontjához tartozó indoklás; EUB C-51/17. számú ítélet]. A kölcsönszerződés részét képező általános szerződési feltételeknek az árfolyamkockázat viselését szabályozó kikötései a szerződés főszolgáltatására vonatkoznak, ezért adott esetben nem világos, nem érthető jellegük miatt idézhetik elő a szerződés – egészének – érvénytelenségét, a kikötések tisztességtelenségén keresztül [1/2014. PJE jogegységi határozat 1. pontjához tartozó indoklása].

[44] Az árfolyamkockázat mibenlétét szabályozó szerződéses feltételek átláthatóságával kapcsolatban felállított követelményrendszert maga a fogyasztói irányelv, az irányelvet a hazai jogba átültető szabályozás, valamint az EUB-nak a fogyasztói irányelvet kötelező jelleggel értelmező ítéletei adják meg, miként azokat a Kúria is értékelte és figyelembe vette vonatkozó jogegységi döntése meghozatalakor [2/2014. PJE jogegységi határozat 1. pontjához tartozó indoklás].

[45] A C-26/13. számon indult előzetes döntéshozatali eljárásban – amelyet az alapügyben vizsgált devizaalapú szerződésben kikötött árfolyamrés, vagyis a folyósításra előírt vételi típusú árfolyammal szemben a törlesztőrészletek kiszámítására az adott deviza eladási árfolyama alkalmazását lehetővé tévő szerződéses feltétel tett indoklotta – a fogyasztói irányelv 4. cikk (2) bekezdésének értelmezésével úgy foglalt állást az EUB, hogy az adott alapügyben szereplőhöz hasonló szerződési feltétel esetén a szerződési feltétel világos és érthető megfogalmazásának követelménye alatt nem kizárólag az érintett feltétel nyelvtani szempontú érthetőségét kell érteni a fogyasztó számára, hanem azt is, hogy a szerződésnek átlátható jelleggel fel kell tüntetnie az érintett feltételben meghatározott külföldi pénznem átváltási mechanizmusának konkrét működését, valamint az e mechanizmus és a kölcsön folyósítására vonatkozó többi feltételben előírt mechanizmus közötti viszonyt oly módon, hogy a fogyasztónak módjában álljon egyértelmű és érthető szempontok alapján értékelni a számára ebből eredő gazdasági következményeket.

[46] Az EUB az előzőekben hivatkozott ítéletében tehát a fogyasztói irányelv 4. cikk (2) bekezdésével összefüggésben a világos és érthető megfogalmazás szempontrendszerébe tartozóként generális jelleggel határozta meg az alaki és nyelvtani érthetőség teljesülését, továbbá ezen felül a fogyasztó megalapozott döntéséhez olyan egyértelmű és érthető kritériumok megadását, amelyekből a fogyasztó előre láthatja a kikötés eredményeként jelentkező, őt érintő gazdasági következményeket. Szintén általánosan megfogalmazott követelményként jelenik meg az EUB ítéletében az az elvárás, hogy a fogyasztó számára ténylegesen lehetőséget kell biztosítani a szerződés valamennyi feltételének, továbbá a szerződéskötés következményeinek megismerhetőségére. A felállított szempontrendszer alkalmazása során fogyasztó alatt nem a konkrét fogyasztó értendő, hanem az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó. Az EUB ítéletének az a része, amely meghatározott külföldi pénznem átváltási mechanizmusának konkrét működése,

valamint az e mechanizmus és a kölcsön folyósítására vonatkozó többi feltételben előírt mechanizmus közötti viszony bemutatásának elvárására vonatkozik, a konkrét előzetes döntéshozatali eljárás alapját jelentő szerződéses feltételre specializált megállapítás, abból következően, hogy az eljárásban vizsgált különmemű árfolyamok kikötése – a szerződéses feltétel természetéből adódóan – feltételez és magában hordoz egy szükségszerű számítási műveletet.

[47] A Kúria a C-26/13. számú ítélet kihirdetése után, annak iránymutató megállapításai figyelembevételével hozta meg a 2/2014. PJE jogegységi határozatát, a 6/2013. PJE jogegységi határozattal addig el nem döntött jogkérdésekről. Idetartozott egyebek mellett a devizaalapú kölcsönszerződésekben az árfolyamkockázat korlátlan viselésére vonatkozó kikötés megítélése is.

[48] A 2/2014. PJE jogegységi határozat értelmében a világos és érthető megfogalmazás, illetve az átláthatóság elvéből következően a vizsgált szerződéses feltétel tekintetében a fogyasztót olyan helyzetbe kell hozni a szerződéskötéskor, hogy megfelelően fel tudja mérni az általa vállalt kötelezettségeket, árfolyamkockázat esetén azt, hogy a jövedelme szerinti pénznem leértékelődésével annak hatása a fizetési kötelezettségére korlátlan. Az általános szerződési feltételekben szereplő, az árfolyamkockázat mibenlétére, tartalmára, viselésére vonatkozó kikötés akkor világos és érthető, ha az „átlagos fogyasztó” mércéjén keresztül megítélt konkrét fogyasztó számára felismerhető, hogy a számára kedvezőtlen árfolyamváltozás korlátozás nélkül kizárólag őt terheli, az árfolyam rá nézve kedvezőtlen változásának felső határa nincs [2/2014. PJE jogegységi határozat III/1. pontjához tartozó indokolás]. Kiolvasható a jogegységi döntés indokolásából az is, hogy az árfolyamkockázat várható alakulásának, realitásának megjelölése nem elvárás a fogyasztó felé teljesítendő tájékoztatással szemben. Ez utóbbi körbe tartozó többletinformációnak – így a fogyasztó által viselendő árfolyamkockázat nem valós vagy korlátozott jellegére közölt adatnak – csupán a szerződés egyértelmű megfogalmazásával, illetve a megfelelő tartalmú kockázatfeltáró nyilatkozattal szemben, a bennük foglalt tájékoztatást lerontó hatás tulajdonítható.

[49] Mindezeket követően hozta meg az EUB a C-51/17. számú ítéletét, amelyben kifejezetten az árfolyamkockázat viselésére vonatkozó szerződéses feltétellel összefüggésben értelmezte a fogyasztói irányelv 4. cikk (2) bekezdését. Kimondta, hogy a szerződési feltételek világos és érthető megfogalmazásának követelménye ahhoz, hogy a fogyasztók tájékozott és megalapozott döntéseket hozhassanak, magában foglalja, hogy az árfolyamkockázattal kapcsolatos feltételnek nemcsak alaki és nyelvtani szempontból, hanem a konkrét tartalom vonatkozásában is érthetőnek kell lennie a fogyasztó számára, abban az értelemben, hogy az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő, átlagos fogyasztó ne csupán azt legyen képes felismerni, hogy a nemzeti fizetőeszköz a kölcsön nyilvántartásba vétele szerinti devizához képest leértékelődhet, hanem értékelni kell tudnia egy ilyen feltételnek a pénzügyi kötelezettségeire gyakorolt – esetlegesen jelentős – gazdasági következményeit is. A pénzügyi intézmények feladatába tartozó tájékoztatásnak ki kell terjednie a kölcsönfelvevő lakóhelye szerinti tagállam fizetőeszköze súlyos leértékelődésének és a külföldi kamatlábak emelkedésének a törlesztőrészletekre gyakorolt hatására. Mindezek közelebbről annyit jelentenek, hogy a kölcsönfelvevőnek világos tájékoztatást kell kapnia egyrészt arról, hogy a deviza alapú kölcsönszerződés aláírásával bizonyos mértékű árfolyamkockázatot vállal, amely gazdaságilag nehezen viselhetővé válhat, amennyiben az a pénznem, amelyben jövedelmét kapja, leértékelődik azon devizához képest, amelyben a kölcsönt nyújtották; másrészt fel kell hívnia a banknak a figyelmet az átváltási árfolyam

lehetséges változásaira és a devizában felvett kölcsönnel összefüggő kockázatokra; végül pedig a fogyasztó számára tényleges lehetőséget kell biztosítani az összes szerződéses feltétel megismerésére.

[50] Téves a felülvizsgálati kérelem álláspontja a kamatlábak változásának elvi jelentőségére és az árfolyamkockázati tájékoztató erre kiterjedően elvárt szükségképpen tartalmára a C-51/17. számú ítélet alapján. Az Európai Rendszerkockázati Testületnek az EUB hivatkozott döntésében is háttéranyagként megjelenő, ERKT/2011/1. számú 2011. szeptember 21-i ajánlása (a továbbiakban: Ajánlás) 1. szakasz A.1. pontja valóban tartalmazza azt a tételt – amelyet a C-51/17. számú határozat indokolása át is vesz –, hogy a tagállamoknak ajánlott előírniuk a pénzügyi intézmények számára, hogy a kölcsönfelvevőket megfelelően tájékoztassák a devizahitelezéssel járó kockázatokról, illetve hogy a tájékoztatásnak elegendőnek kell lennie ahhoz, hogy a kölcsönfelvevők tájékozott és megalapozott döntéseket hozhassanak, ki kell terjednie legalább a kölcsönfelvevő lakóhelye szerinti tagállam fizetőeszköze súlyos leértékelődésének és a külföldi kamatlábak emelkedésének a törlesztőrészekre gyakorolt hatására. Az így megfogalmazott konkrét ajánlás egyes elemei között azonban szükséges a differenciálás, amely – magyarázatával együtt – világosan kitűnik az Ajánlás mellékletéből. A Testület a hitelminőséget rontó hatások azonosítására és elkülönítésére, különösen az árfolyam és a külföldi kamatok számlájára együttesen írható hatások felkutatására fókuszálva vizsgálta a devizahitelek kamatkockázatát és árfolyamkockázatát: vizsgálata során jól elhatárolható különbséget tett elsőként a rögzített és a lebegő árfolyamrendszert alkalmazó országok (előbbinél a válság alatt a devizahitelezés árfolyamkockázata nem materializálódott), majd pedig a lebegő árfolyamrendszert alkalmazó országok között az egyes árazási rendszerek szerint. Megállapította, hogy a lebegő árfolyamrendszert alkalmazó országoknál attól eltérően jelentkezett a belföldi pénznem leértékelődése, hogy a különféle hitelfajtákat kínáló bankok milyen árazási rendszert alkalmaztak: amennyiben a deviza alapú hitel kamatát a piaci kamatlábhoz kötötték (Ausztria, Lengyelország, Románia), – annak ellenére, hogy az euró és svájci frank kamatok csökkenése ellensúlyozta az adott ország pénzneme árfolyamának leértékelődéséből származó negatív hatásokat –, a belföldi árfolyam és a külföldi kamatlábak kölcsönhatásba kerültek. Ettől eltér a Magyarországon tapasztalt helyzet: a magyar bankok árazási gyakorlata ugyanis lehetővé teszi a lakossági hitelkamat egyoldalú meghatározását, ezzel együtt a külföldi kamatok változásának figyelmen kívül hagyását, így az emellett emelkedő devizahitel-kamatok felerősítették az árfolyamkockázat materializálódását (egyidejűleg fellépő árfolyam- és kamatsokk) (Ajánlás melléklet II. A devizahitelezéssel járó kockázatok, II.1. a devizaárfolyam és a külföldi kamatok változásának hatása a hitelkockázatra).

[51] Az Ajánlás elvárása a belföldi árfolyam alakulása (a hazai fizetőeszköz leértékelődése) mellett a külföldi kamatláb-emelkedés hatására kiterjedő tájékoztatást illetően ott, azokkal a tagállamokkal szemben értelmezhető, amelyek esetében a belföldi árfolyam és a külföldi kamatlábak kölcsönhatása – a bankok egyedi és egyoldalú kamatmeghatározása helyett a kizárólag a piaci kamatlábhoz kötöttség miatt – felmerülhet. A perbeli esetben ugyanakkor az I. rendű alperes részére adott tájékoztatás a devizaügylet kockázatairól – a későbbiekben részletezett tartalommal – kitért a kamatkockázat kérdésére is.

[52] Az előzőekben ismertetett követelményrendszernek a felperesek által támadott szerződéses feltételre konkretizált alkalmazása körében hangsúlyozza a Kúria, hogy az I. rendű felperes a 2009. december 4-i kölcsönszerződéssel összefüggésben az árfolyamkockázat viseléséről nem egyedül és első ízben az ekkor aláírt kölcsönszerződés

vizsgált pontjaiból (VIII.6., illetve közjegyzői okirat IV.6. pont) szerzett tudomást, hanem a szerződéskötést megelőzően is tájékoztatást tartalmazó iratot kapott az alperestől az árfolyamkockázat mibenlétéről, mégpedig nem egyedül az adott szerződéshez kapcsolódóan, a felperes által aláírt – az alábbiakban részletesen elemzett – 2009. szeptember 24-i kockázatteltáró nyilatkozatot, de már a 2008. május 21-i szerződés alkalmával is.

[53] A szerződési feltételek világos és érthető jellegéhez alapvető jelentőségű – de nem egyedülként érvényesülő – alaki, nyelvtani szempontból elvárt érthetőséggel kapcsolatban megállapítható, hogy mind a kockázatteltáró nyilatkozat, mind pedig a vizsgált szerződéses pontok – szerkezeti elhelyezésükből, valamint megszövegezésükből adódóan – áttekinthető szerkezetben, egyértelműen azonosítható és értékelésre alkalmas, érthető tartalommal jelentek meg a fogyasztó számára. A perbeli esetben az alaki szempontú érthetőség elvárása ezáltal nem sérült.

[54] Az I. rendű felperes részéről a 2009. december 4-i kölcsönszerződés megkötését megelőzően, 2009. szeptember 24-én aláírt kockázatteltáró nyilatkozat vizsgálatával megállapítható, hogy az irat szemléltető, a forint árfolyamának a szerződésben kikötött devizához képest lehetséges változására részletes és informatív szöveges magyarázatot adott a deviza alapú kölcsönügyletekben rejlő – a forintügyletektől eltérő – kockázatokra, amelyet táblázatok és grafikon a szemléltetést kiegészítő jelleggel egészített ki. A kockázatteltáró nyilatkozat külön címszó alatt, kiemelten foglalkozott a deviza alapú kölcsönrel járó speciális kockázatokkal: rögzítette, hogy amennyiben az adósnak forintban képződik a jövedelme, akkor abból kell gondoskodnia a devizában fennálló tartozásának törlesztéséről, ami azt jelenti, hogy a devizakölcsön törlesztéséhez (visszafizetéséhez) forintot kell a kölcsön devizanemére átváltania (konvertálnia). A devizában meghatározott törlesztés forintban kifejezett összegét az aktuális forint/deviza átváltási árfolyam mértéke határozza meg. Az árfolyam a devizapiaci körülmények változása miatt szinte állandóan változik: hol kisebb, hol nagyobb mértékben; egy devizaösszegben hol több, hol kevesebb forintot kell fizetni. Ezért az adósnak a bankkal szemben devizában fennálló tartozásának, illetve a devizában meghatározott törlesztésének forintba átszámolt összege az árfolyam változásával együtt módosul. Az árfolyamváltozás az adós számára kockázatot jelent, hiszen ezeket az ingadozásokat nem lehet előre kiszámítani, ezt a kockázatot nevezik árfolyamkockázatnak.

[55] Külön sorban egyértelműen kiemelte ezt követően az irat, hogy: deviza alapú kölcsön esetén az árfolyamkockázatot az adós („Ön”) viseli. Azt tovább elemelve rögzítette, hogy az adós által deviza alapon, de forintban igényelt kölcsönt a bank a szerződéskötéskor aktuális árfolyamon számítja át devizára, deviza alapú kölcsön esetén az adós devizában fog tartozni a bank felé. Visszafizetéskor pedig a devizában meghatározott törlesztőrészletet akkor tudja a legolcsóbban átváltani forintról a kölcsön devizanemére, ha egy devizaegységért minél kevesebb forintot kell kiadni, vagyis a forint erős az adott devizához képest.

[56] Külön kiemelte az irat, hogy a forint és a kölcsön devizaneme között kamatkülönbözet is jelentkezik, ami csak a kamatperiódus ideje alatt fix. A futamidő alatt mind a forint-, mind a devizakamatok változhatnak, és előfordulhat, hogy a jelenlegi forint-deviza kamatszint közti különbség mérséklődik. A devizakamatok emelkedése és a forintkamatok csökkenése vagy változatlansága esetén a deviza alapú kölcsön veszíthet a vonzerejéből a forint alapú kölcsönrel szemben. Amennyiben az adós a banktól felvett deviza alapú kölcsönét forintban fizeti vissza (a szerződésben a havi törlesztőrészlet forintban került meghatározásra), akkor az

árfolyam változása a forintban meghatározott havi fizetési kötelezettséget a hathónapos kamatperiódus alatt nem befolyásolja. A kamatperiódus alatt az adósnak változatlan forintösszeget kell törlesztenie, az árfolyamváltozás elszámolása a havi esedékességkor a fennálló tőketartozás terhére vagy javára fog megtörténni. Az árfolyamkockázatot az adós nem a havi törlesztőrészlet azonnali megváltozása által viseli, hanem a fennálló tőketartozása nő vagy csökken kisebb vagy nagyobb mértékben ahhoz képest, hogy a havi esedékességkor érvényes árfolyam a törlesztőrészlet forintban történő fixálásakor érvényes árfolyamhoz képest milyen irányban és mértékben változik.

[57] Kiemelten felhívta a bank az adós figyelmét e helyen, hogy a forintárfolyam jelentős gyengülése esetén előfordulhat, hogy az adott hónapban a forintban fizetett összeg a devizában fizetendő kamat összegére sem nyújt fedezetet, ebben az esetben a kölcsönszerződésben meghatározott módon a fennálló tőketartozás növekszik. A kamatperiódus induló napján a bank a fennálló – az árfolyamváltozások miatt havi elszámolásokkal növelt, illetve csökkentett – tőketartozás, a hátralévő futamidő, az aktuális kondíciók és a kamatperiódus induló napját két banki munkanappal megelőző napon közzétett utolsó deviza eladási árfolyam alapján meghatározza a kamatperiódus ideje alatt forintban fizetendő törlesztőrészlet összegét. A kamatperiódus letelte után a törlesztőrészlet változhat a hiteldíj, illetve a devizaárfolyam változása miatt.

[58] A tájékoztató néhány példán keresztül szemléltette is az árfolyamkockázat alakulását: a kölcsön felvételekor aktuális árfolyam és az így fennálló tartozás két esetét, ugyanígy visszafizetésnél az akkor irányadó árfolyam két eltérő esetét modellezve. Ezen túlmenően táblázatban mutatta meg, hogy milyen árfolyamváltozással éri el a devizakölcsön összege a forintkölcsön törlesztőrészletének összegét. További grafikon az euró és a svájci frank forinttal szemben korábban alakult árfolyamát mutatta, azzal, hogy a bank az euróról rendszeresen elemzéseket készít, amelyek bankfiókjaiban és honlapján is elérhetők.

[59] Az I. rendű felperes ezt követően tett külön nyilatkozatot az irat végén – majd a kölcsönszerződés VIII.6. (közjegyzői okirat IV.6.) pontjában – a fenti tájékoztatóban foglaltakat tudomásul vételéről és az árfolyamváltozásokból eredő kockázat jellegének megértéséről. A felek között – a már ismertetett tartalommal – megkötött deviza alapú kölcsönszerződés emellett világosan utalt a kirovó és a lerovó pénznem eltérésére: a svájci frankban meghatározott kölcsönösszegre, az adott devizaátváltás árfolyamával annak forintmegfelelőjére, a folyósítás és a törlesztések pénznemeként pedig egyaránt a forintban történő teljesítésre.

[60] Kiemeli a fentiekén túl a Kúria, hogy jelen jogvitát – más ügyektől eltérően – olyan egyedi tényállási elemek is jellemezték, amelyek nem voltak elhanyagolhatók a 2009. december 4-i kölcsönszerződéssel összefüggésben adott árfolyamkockázati tájékoztató és a vonatkozó szerződéses feltétel értékelése során. Idetartozott elsőként, hogy az I. rendű felperes a korábbi, ugyancsak svájci frank alapú kölcsönszerződéséből fennálló tartozásának rendezésére, hitelkiváltási céllal kötötte a vizsgált 2009. december 4-i deviza alapú kölcsönszerződést, továbbá az is, hogy már a hitelkiváltással érintett, 2008. május 21-i devizaalapú kölcsönszerződéshez kapcsolódóan is kapott tájékoztatást a tényállási részben írtak szerint az árfolyamkockázat mibenlétéről és összefüggéseiről. Megállapítható volt továbbá, hogy az I. rendű felperes a 2008. május 21-i kölcsönszerződés alapján meg is

tapasztalta a devizaalapú konstrukcióval járó árfolyamkockázat viselésének a pénzügyi kötelezettségeit és vagyoni helyzetét érintő gyakorlati hatását.

[61] Mindebből következően a 2009. december 4-i kölcsönszerződést megelőző események, valamint a kölcsönszerződés ismertetett kikötései és a szerződéskötés előtt aláírt kockázatfeltáró nyilatkozat együttesen meghatározott tartalma alapján az I. rendű felperes – az általánosan tájékozott, észszerűen figyelmes és körültekintő átlagos fogyasztó mércéjén keresztül – nemcsak azt vehette számításba, hogy a perbeli kölcsönszerződéshez kapcsolódik árfolyamkockázat, de fel kellett ismerje annak konkrét lényegét, mibenlétét, a fizetési kötelezettségére gyakorolt hatását, továbbá azt, hogy kockázatviselésének nincs felső határa, az korlátlan. Egyértelmű kellett legyen az I. rendű felperes számára az árfolyamkockázat fogyasztó általi viselésének szabályából az is, hogy az árfolyam változásának a fizetési kötelezettségére gyakorolt, akár jelentős hatása a törlesztőrészleten túl a tőketartozáson keresztül is érvényesülhet. A szöveges tájékoztatás tartalmát – a felperesek álláspontjától eltérően – nem bagatellizálta és az árfolyamkockázat realitását, illetve mechanizmusát, érvényesülésének hatását nem szűkítette a kockázatfeltáró nyilatkozatban lévő táblázat adattartalma, amely az általa szemléltetett példa keretein belül maradt, anélkül, hogy a többi – egyébként bemutatott – tényező jelentőségét és hatását lerontotta volna. Nem volt ilyen hatás tulajdonítható a felperes által hivatkozott további, a felek szerződéses kapcsolatába nem tartozó és nem érthető nyilatkozatoknak sem, ahogy arra a jogerős ítélet helytálló indokolással rámutatott.

[62] Tévesen hivatkozott a felülvizsgálati kérelem a hitelbírálat jelentőségére is az adott ügyben. Az előzőekben részletezett, a jogvitát és az I. rendű felperes vizsgált tájékoztatását specializáló körülmények mellett a 2009. december 4-i szerződéshez kapcsolódó hitelbírálat elvégzésének sem volt az árfolyamkockázatról adott tájékoztatást behatároló vagy lerontó hatás tulajdonítható. Az I. rendű felperes egyebekben a hitelbírálat előtte ismertté vált adatai alapján fel kellett ismerje azt is, hogy hitelképessége nem egyedül a jövedelmi viszonyai vizsgálatán és kalkulációján alapul, hanem – a kölcsönszerződést biztosító jelzálogfedezet kikötésével összhangban – további vagyoni viszonyaira is kiterjed. A hitelbírálat eredményéből ezért semmiképpen nem következett a háztartás felperesek által állított teherviselő képessége a szerződés teljes futamideje alatt.

[63] Mindebből következően a korlátlan árfolyamkockázat viselésére vonatkozóan az alperes részéről nyújtott tájékoztatás teljesítette a világos és érthető megfogalmazás, illetve az átláthatóság követelményét, ebből következően nem volt megállapítható a főszolgáltatást megállapító szerződéses kikötések tisztességtelensége, ez okból a perbeli kölcsönszerződés érvénytelensége [rPtk. 209. §].

[64] A kifejtettek értelmében a Kúria a jogerős részítéletet a Pp. 424. § (1) bekezdése alapján hatályában fenntartotta.

Záró rész

[65] A felülvizsgálati kérelem eredménytelensége miatt a felperesek a Pp. 83. § (1) bekezdése alapján kötelesek megfizetni az alperes jogi képviselével felmerült, a 32/2003.

(VIII. 22.) IM rendelet 3. § (2), (5) és (6) bekezdései, 4/A. §-a szerint a kifejtett ügyvédi tevékenységgel arányban, áfával növelt összegben meghatározott ügyvédi munkadíjból álló felülvizsgálati eljárási költséget, valamint az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény 59. § (1) bekezdése, 74. § (3) bekezdése és a 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet 13. § (2) bekezdése szerint az illetékfeljegyzési jogukra tekintettel le nem rótt felülvizsgálati eljárási illetéket.

[66] A Kúria a felülvizsgálati kérelmet a Pp. 405. § (1) bekezdése szerint alkalmazandó Pp. 376. § (1) bekezdés a) pontja alapján tárgyaláson bírálta el.

Budapest, 2021. október 19.

Dr. Farkas Attila s.k. a tanács elnöke, Dr. Gáspár Mónika s.k. előadó bíró, Dr. Vezekényi Ursula s.k. bíró